



Sygn. akt II CSKP 898/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)
SSN Marcin Krajewski
SSN Marcin Łochowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. K. i G. K.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu 28 października 2022 r.
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z 10 lipca 2020 r., sygn. akt I ACa 1027/18,

1. uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację co do kwoty 0,55 zł (pięćdziesiąt pięć groszy) i odsetek zasądzonych od tej kwoty, jak też poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z 21 maja 2018 r., I C 620/17, co do tej samej kwoty i zasądzonych od niej odsetek, oraz umarza postępowanie w tym zakresie;

2. oddala skargę kasacyjną w pozostałej części;

3. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz M. K. i G. K. kwoty po 1350 (tysiąc trzysta pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 10 lipca 2020 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację pozwanego Bank S.A. w W. od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z 21 maja 2018 r., którym Sąd ten zasądził od pozwanego na rzecz powodów M. K. i G. K. solidarnie kwotę 78 380 zł wraz z odsetkami oraz orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

W dniu 23 marca 2007 r. M. K. i G. K. zawarli z pozwanym bankiem umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych [...] waloryzowany kursem franka szwajcarskiego (CHF) na kwotę 469 480 zł. Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec 9 marca 2007 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej banku wynosiła 200 298,64 CHF. Kredytobiorcy zobowiązywali się zwrócić kwotę kredytu w walucie polskiej – po uprzednim przeliczeniu każdej z rat według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej banku obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50. Powodowie oświadczyli, że są świadomi, iż z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu.

Od daty uruchomienia kredytu do 28 lutego 2017 r. powodowie uiścili na rzecz banku 195 464,30 zł z tytułu rat kapitałowych oraz 80 100,42 zł z tytułu rat odsetkowych. Przy nieuwzględnieniu waloryzacji umownej należność kapitałowa powinna stanowić 132 326,88 zł, zaś należność z tytułu odsetek 64 942,01 zł. Nadwyżka pomiędzy kwotą pobraną przez bank, a kwotą należną przy wykonywaniu umowy bez indeksacji stanowi 79 564,96 zł.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji nie naruszył art. 321 § 1 k.p.c., w sytuacji gdy przedmiotem żądania była kwota 78 379,45 zł, a zasądzono

kwotę 78 380 zł. Sąd drugiej instancji przyjął, że postanowienia umowy, określające kwotę kredytu w złotych polskich i indeksację kursem CHF nie stanowiły klauzul niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ k.c. Charakter taki miały natomiast te postanowienia spornej umowy, które określały zasady indeksacji kredytu i poszczególnych rat, w których kredyt był spłacany, w oparciu o bankową tabelę kursów. Sporne klauzule charakteryzowały się brakiem jasności, odsyłając do bankowej tabeli kursów walut. Przesądzało to o uznaniu przedmiotowych klauzul umownych za rażąco naruszające interesy powodów.

Przywołane w apelacji okoliczności związane z wykonywaniem umowy, faktycznym ustalaniem kursów wymiany waluty i porównywanie ich do stosowanych w innych instytucjach finansowych nie miały, w ocenie Sądu Apelacyjnego, znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, podobnie jak kwestie dotyczące świadomości powodów co do ryzyka walutowego czy wcześniejszego przedstawienia powodom oferty na kredyt w złotych. Sąd drugiej instancji wskazał, że z okoliczności sprawy nie wynika, aby strony negocjowały omawiane warunki i by powodowie mieli jakikolwiek wpływ na ich brzmienie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji niewadliwie uznał, że na gruncie niniejszej sprawy zostały spełnione przesłanki do uznania kwestionowanych postanowień umownych za niedozwolone, a konsekwencją tego był brak związania powodów tymi postanowieniami, przy czym skutek ten nastąpił *ex tunc* i *ex lege*.

Sąd Apelacyjny nie podzielił natomiast stanowiska Sądu Okręgowego, że umowa nadal jest ważna, z tym że wobec niemożności zastąpienia klauzuli abuzywnej innymi normami waloryzacyjnymi, należy umowę potraktować jako wyrażoną w walucie polskiej bez waloryzacji do waluty obcej, co skutkowało zasądzeniem kwoty odpowiadającej różnicy między sumą pobraną przez bank, a sumą należną przy wykonywaniu umowy bez indeksacji, przy zachowaniu jednakże stopy procentowej właściwej dla kredytów indeksowanych do waluty obcej (LIBOR 3M). Sąd drugiej instancji wskazał, że powodowie oświadczyli, iż nieważność całej umowy byłaby dla nich korzystna, co wiązało się z możliwością rozpatrzenia tej kwestii w sposób przesłankowy, na co powodowie wyrazili zgodę. Sąd Apelacyjny zgodził się z tą linią orzecniczą, która zakłada, że postanowienia dotyczące indeksacji określające świadczenia kredytobiorcy w postaci spłaty

kredytu i zapłaty odsetek, odnoszą się do głównych elementów umowy. Wskazał, że jeżeli kwota kredytu jest określona niejednoznacznie, przez odniesienie do przyszłej tabeli kursowej, określanej dyskrecyjnie przez pozwany bank, to konsensus co do głównych świadczeń stron nie został osiągnięty. Powyższe rozważania doprowadziły Sąd drugiej instancji do uznania przedmiotowej umowy za nieważną w całości. Zachodził bowiem brak konsensu co do niezbędnych elementów umowy kredytu.

W dalszej kolejności Sąd Apelacyjny wskazał, że skutki stwierdzenia przez Sąd nieważności umowy sprowadzają się do obowiązku wzajemnego zwrotu tego, co strony świadczyły sobie nawzajem w wykonaniu nieważnej umowy (art. 410 k.c.). Sąd drugiej instancji nie dokonał jednak bliższej analizy wysokości roszczenia dochodzonego pozwem, gdyż tak sformułowane żądanie pozostawało w granicach roszczenia powodów w stosunku do banku, powstałego na skutek obowiązku wzajemnego rozliczenia się, jako efektu stwierdzenia nieważności umowy. Wysokość wpłaconej przez powodów kwoty na rzecz banku została wykazana zaświadczeniem pozwanego i jest znacznie wyższa niż dochodzona w niniejszym procesie.

W skardze kasacyjnej pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, wnosząc o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Pozwany zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie prawa procesowego i materialnego, tj. art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 382 k.p.c.; art. 278 w zw. z art. 233 § 1 k.p.c.; art. 379 pkt 5 w zw. z art. 321 § 1 w zw. z art. 391 w zw. z art. 187 § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 384 k.p.c.; art. 321 § 1 w zw. z art. 391 w zw. z art. 187 § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 384 k.p.c.; art. 384 w zw. z art. 321 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 383 k.p.c.; art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 4 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE L nr 95 z 21 kwietnia 1993 r.; dalej: „dyrektywa 93/13”); art. 385¹ oraz 385² k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 65¹ w zw. z 65 § 1 k.c.; art. 385¹ oraz 385² w zw. z art. 65 § 2 k.c. w zw. z art. 3 dyrektywy 93/13 oraz w zw. z art. 6 dyrektywy 93/13.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wnosili o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, względnie o jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zasadny jest zarzut naruszenia art. 321 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Powodowie dochodzili bowiem zasądzenia kwoty 78 379,45 zł, natomiast Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powodów kwotę 78 380 zł, odpowiadającą wartości przedmiotu sporu, a nie kwocie żądania. Sąd Apelacyjny nie uznał za uzasadniony zarzutu naruszenia art. 321 § 1 k.p.c., wskazując w tym kontekście lakonicznie, że nie dostrzega na tym polu naruszenia tego przepisu.

Nie może jednak budzić wątpliwości, że Sądy *meriti* naruszyły art. 321 § 1 k.p.c., uwzględniając powództwo w zakresie szerszym, niż żądali tego powodowie. Dlatego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁹ w zw. z art. 351 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację co do kwoty 0,55 zł i odsetek zasądzonych od tej kwoty, jak też poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z 21 maja 2018 r., I C 620/17, co do tej samej kwoty i zasądzonych od niej odsetek, oraz umorzył postępowanie w tym zakresie.

2. Skarżący upatruje nieważności w postępowania w pozbawieniu możliwości obrony praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) przez rozstrzygnięcie o innym żądaniu niż zgłoszone przez powodów. Zarzut ten, powiązany też z zarzutem naruszenia art. 321 § 1 k.p.c., jest nieuzasadniony.

Powodowie dochodzili od pozwanego banku zwrotu nienależnego świadczenia, spełnionego na podstawie umowy kredytu zawierającej niedozwolone postanowienia, przy założeniu, że umowa ta co do zasady wiąże strony (art. 385¹ § 2 k.c.), a więc tylko część świadczenia spełnionego przez powodów jest nienależna. Natomiast Sąd Apelacyjny uwzględnił powództwo, uznając, iż po wyeliminowaniu niedozwolonych postanowień umowa kredytu nie wiąże stron w całości, co oznacza, że całość świadczenia powodów spełnionego w wykonaniu tej umowy jest nienależna. Przyjęcie takiego stanowiska nie może zostać uznane za orzekanie ponad żądanie i w konsekwencji naruszenie art. 321 § 1 k.p.c.

Po pierwsze, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem TSUE sąd krajowy jest zobowiązany do zbadania z urzędu, czy warunki umowy wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter, a także do tego, by dokonawszy takiego badania, zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile sąd ów posiada niezbędne ku temu informacje dotyczące stanu prawnego i faktycznego (wyrok TSUE z 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C-176/17, pkt 42; zob. też wyroki TSUE: z 9 listopada 2010 r., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, pkt 56; z 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito, C-618/10, pkt 44; z 21 lutego 2013 r., Banif Plus Bank, C-472/11, pkt 24; z 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo; z 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 58).

Po drugie, sąd ma obowiązek zbadania abuzywności postanowień umownych w granicach sporu (art. 321 § 1 k.p.c.), a w szczególności – w granicach przytoczeń faktycznych stron. Z tej perspektywy nie ulega wątpliwości, że Sąd drugiej instancji nie naruszył art. 321 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Podstawą faktyczną powództwa był zespół faktów obejmujący zawarcie między stronami umowy w konkretnych okolicznościach i o określonej treści, a także spełnienie świadczeń na podstawie tej umowy. Sąd Apelacyjny, uznając umowę stron za niewiążącą (nieważną) po wyeliminowaniu z niej niedozwolonych postanowień umownych, opierał się na tym samym stanie faktycznym co Sąd Okręgowy, nie uzupełnił go, ani nie zmodyfikował.

Po trzecie, Sąd drugiej instancji nie orzekał również o innym roszczeniu niż Sąd pierwszej instancji. Oba sądy rozstrzygały bowiem o roszczeniu pieniężnym o zwrot świadczenia nienależnego. W obu przypadkach roszczenie to znajduje podstawę w przepisach o nienależnym świadczeniu (art. 410 k.c.).

Po czwarte, Sąd Apelacyjny dokonał jedynie odmiennej oceny prawnej skutków braku związania stron niedozwolonymi postanowieniami umowy, przyjmując, inaczej niż Sąd pierwszej instancji, że umowa kredytu jest nieważna. Sąd drugiej instancji nie wykroczył więc ani poza granice stanu faktycznego,

przytoczonego dla uzasadnienia powództwa, ani poza granice żądania, ani nie zmienił kwalifikacji prawnej dochodzonego roszczenia.

3. Chybiony jest zarzut odnoszący się do naruszenia art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 382 k.p.c. przez uwzględnienie oświadczenia powodów o zgodzie na unieważnienie umowy, mimo złożenia tego oświadczenia po zamknięciu rozprawy apelacyjnej.

TSUE wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci stworzenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku (por. wyrok z 21 grudnia 2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Francisco Gutiérrez Naranjo i Ana María Palacios Martínez przeciwko Cajasur Banco i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA) pkt 61-62). Niedozwolone postanowienie umowne jest więc od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób nadać mu skuteczność z mocą wsteczną (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56).

Wskazanie na niedozwolony charakter klauzuli umownej jest uprawnieniem konsumenta, w którego interesy zachowanie takiej klauzuli godzi. Jednakże w określonych okolicznościach konsument może uznać, że jeżeli wyeliminowanie klauzuli niedozwolonej prowadziłoby w szczególności do unieważnienia umowy, to woli on jej utrzymanie i jednocześnie utrzymanie w mocy całej umowy. Wzywając stronę umowy – konsumenta do zajęcia stanowiska, sąd powinien poinformować go, mając już ustalone okoliczności faktyczne sprawy i dokonaną jej ocenę prawną, o konsekwencjach prawnych wynikających z unieważnienia w całości zawartej umowy kredytowej oraz podobnie, o skutkach uznania za nieważną klauzuli niedozwolonej, z utrzymaniem w mocy pozostałej treści tej umowy, a konsument winien oświadczyć, które rozwiązanie wybiera jako dla niego korzystniejsze (zob.

m.in. wyrok TSUE z 21 lutego 2013 r., C-472/11, Banif Plus Bank Zrt przeciwko Csaba Csipai i Viktória Csipai, pkt 31, 35; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019 nr 1, poz. 2, oraz wyrok Sądu Najwyższego: z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018 nr 7-8, poz. 79).

W tym kontekście chybiony jest pogląd skarżącego, że konsument musi wyrazić zgodę na tzw. unieważnienie umowy, czyli na stwierdzenie niezwiązania umową tożsame w skutkach z jej nieważnością. Niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta *ex lege* i *ex tunc* (art. 385¹ § 1 k.c.). Konsument może udzielić następczej i świadomej zgody na to postanowienie, a więc mocą swojego oświadczenia sprawić, że oświadczenie to będzie wywoływało skutki. Zatem działanie konsumenta jest konieczne dla utrzymania w mocy abuzywnego postanowienia, a nie dla pozbawienia go skuteczności. Eliminacja niedozwolonych postanowień może w szczególnych sytuacjach prowadzić do skutku tożsamego z nieważnością umowy, co może mieć negatywne następstwa dla konsumenta. W takim wypadku w interesie konsumenta może pozostawać utrzymanie w mocy niedozwolonego postanowienia umownego, a w konsekwencji – całej umowy.

Sąd jest zobowiązany do zbadania z urzędu, niezależnie od zarzutów konsumenta, czy warunki umowy wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter, a także do tego, by dokonawszy takiego badania, zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą. Realizacja tego obowiązku mogłaby jednak w efekcie prowadzić do pozbawienia konsumenta uprawnienia do wyrażenia świadomej i wolnej zgody na niedozwolone postanowienie, gdyby nie został w odpowiednim czasie i w odpowiedni sposób pouczony przez sąd o skutkach uznania umowy za niewiązącą (nieważną).

Stąd też wynika akcentowany w orzecznictwie obowiązek przewodniczącego, realizowany na podstawie art. 156¹ i 156² k.p.c., pouczenia konsumenta o prawdopodobnym wyniku sprawy w świetle zgłoszonych twierdzeń i dowodów, tj. w szczególności o tym, czy – w ocenie sądu – istnieje możliwość utrzymania umowy po wyeliminowaniu z niej klauzul abuzywnych i jakie będą następstwa dalszego funkcjonowania stosunku prawnego o takiej treści, czy też

takiej możliwości nie ma, co będzie związane przede wszystkim z koniecznością zwrotu przez strony spełnionych świadczeń (art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c.). Ewentualnie należy także udzielić informacji, że o konkretnym żądaniu dochodzonym w pozwie można rozstrzygnąć na innej podstawie prawnej niż wskazana przez stronę (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 czerwca 2022 r., II CSKP 520/21; z 15 maja 2022 r., II CSKP 792/22).

Aktywność konsumenta jest więc niezbędna dla utrzymania w mocy umowy, która w przeciwnym wypadku nie wywoływałaby skutków. Natomiast bierność konsumenta (brak zgody) powoduje w takim przypadku uznanie umowy za niewiążącą (nieważną). W sytuacji zatem, gdy powodowie nie wyrazili sprzeciwu co do uznania umowy za niewywołującą skutków (nieważną), czyli nie wyrazili następczej, świadomej i wolnej zgody na niedozwolone postanowienie, nie ma podstaw do podważenia oceny Sądu co do uznania umowy za nieważną wyłącznie z powodu ewentualnego braku stanowiska konsumentów. Z tych samych przyczyn nie może być uzasadniony sformułowany na tym tle zarzut naruszenia art. 385¹ oraz 385² k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13.

Niezależnie od tego, skoro powodowie ostatecznie nie wyrazili zgody na niedozwolone postanowienia, a więc nie sprzeciwili się nieważności umowy, nie sposób dopatrzyć się związku zarzuconego uchybienia Sądu Apelacyjnego (wzięcia pod rozwagę oświadczenia powodów złożonego po zamknięciu rozprawy) z wynikiem sprawy. Także i z tego względu ten zarzut naruszenia przepisów postępowania nie zasługuje na uwzględnienie (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

4. Chybiony jest zarzut naruszenia art. 278 w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. przez poczynienie ustaleń wymagających wiadomości specjalnych z pominięciem opinii biegłego.

Po pierwsze, skarżący nie formułuje zarzutu oddalenia wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego. W istocie zatem uważa, że dowód taki powinien zostać dopuszczony przez Sąd z urzędu. Jednak pozwany nie podnosi zarzutu naruszenia art. 232 zd. 2 k.p.c.

Po drugie, ocena abuzywności postanowień umownych nie wymaga odwoływania się do opinii biegłego. Postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. Postanowienia podobne do ocenianych w tej sprawie były już wielokrotnie przedmiotem badania Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17). Dominuje trafny pogląd, że takie klauzule mają charakter abuzywny, bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Stanowisko o niedozwolonym charakterze postanowień, w których możliwość ustalania kursu (a zatem również wysokości świadczeń) zależy od arbitralnej decyzji jednej ze stron, jest już ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. m.in. następujące wyroki z 8 września 2016 r., II CSK 750/15; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18; z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 28 września 2021 r., I CSKP 74/21).

Po trzecie, opinia biegłego nie była potrzebna dla ustalenia wysokości należnego powodowi roszczenia, skoro Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że całość świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz pozwanego banku była nienależna, a jednocześnie nie było sporu, że dochodzona przez powodów kwota obejmuje tylko część spełnionego świadczenia.

5. Również zarzut naruszenia art. 384 k.p.c. powiązany z art. 321 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. jest oczywiście bezzasadny. Zgodnie bowiem z art. 384 k.p.c. sąd nie może uchylić lub zmienić wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację. Już tylko pobieżna lektura tego przepisu wskazuje, że art. 384 k.p.c. nie może zostać naruszony w razie oddalenia apelacji. Zakaz *reformationis in peius* limituje uprawnienia sądu odwoławczego w zakresie dopuszczalnych rozstrzygnięć, jeżeli druga strona nie

wniosła apelacji, do uwzględnienia apelacji lub jej oddalenia. Dopiero dalej idące – na niekorzyść skarżącego – art. 384 k.p.c. wyklucza. Tymczasem do zmiany lub uchylecia orzeczenia na niekorzyść skarżącego w niniejszej sprawie nie doszło.

Poza tym ocena, czy doszło do zmiany lub uchylecia orzeczenia na niekorzyść skarżącego może być odnoszona wyłącznie do treści sentencji wyroku sądu apelacyjnego, a nie do motywów tego rozstrzygnięcia.

6. Wykładnia art. 385¹ § 1 k.c. w kontekście pojęcia „głównych świadczeń stron” w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości. Stąd też zarzuty skarżącego na tym polu, jakoby klauzule przeliczeniowe nie określały głównych świadczeń stron, są nietrafne.

Klauzule przeliczeniowe zastrzeżone w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej wyroku określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22). Na takim stanowisku stoi też TSUE (zob. np. wyroki: z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 37; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Ilyés i Emil Kiss, pkt 68; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, pkt 44).

7. W konsekwencji bezprzedmiotowe są zarzuty skargi kasacyjnej odnoszące się do naruszenia art. 385¹ oraz 385² k.c. polegającego na błędnej wykładni pojęcia „postanowienie umowne”. Sąd Apelacyjny uznał bowiem, że postanowienia umowy pozwalające pozwanemu bankowi na swobodne ustalenie kursu walutowego, po jakim następuje przeliczenie uiszczanych przez powodów spłat kredytu, określają główne świadczenia stron, a ich wyeliminowanie z umowy skutkuje jej nieważnością. Wbrew zarzutom skargi Sąd drugiej instancji nie przyjął, że stwierdzenie abuzywności powoduje wyeliminowanie z umowy określonej jednostki redakcyjnej (np. konkretnego paragrafu), niezależnie od jej treści

normatywnej. Wprost przeciwnie, według Sądu Apelacyjnego, to usunięcie określonego w umowie stron mechanizmu ustalania kursu walutowego (a nie pewnych jednostek redakcyjnych) prowadzi do niemożności określenia rozmiaru świadczenia powodów, a to do – nieważności umowy.

8. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną w części w jakiej nie podlegała uwzględnieniu i zgodnie z art. 98 § 1 i 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.) obciążył pozwany bank kosztami postępowania kasacyjnego.

[as]